

DA DE USYNLIGE BLEV SYNLIGE

Af Tine Bryld

Tegninger: Pernille Kløvedal Helweg
fra bogen "De nederste i Herstedvester"

Pludselig her sommeren 2010 blev de synlige for os andre, de grønlandske anbragte på den retspsykiatriske afdeling i Risskov. Den lukkede afdeling var tilsyneladende ikke så lukket endda, så da seks grønlandske patienter på Gøgereden-film vis forlod reden, måtte indenrigs og socialminister Bertel Haarder ind i sagen om denne "patientflugt". Også regionschef Bent Hansen måtte ud i medierne med en skråsikker udmelding om, at der fremover skulle sikres yderligere mod disse angiveligt dødsens farlige psykiatriske patienter. De skulle ikke kun være låst inde på afdelingerne, som de allerede var, men også låses inde om natten på værelserne som i almindelige fængsler. De politiske udmeldinger havde alle at gøre med sikkerhed og ny anstalt teknologi i inde-spærringens tjeneste.

Mon Bent Hansen var blevet orienteret om, at der blandt de undvegne var en eller to af de dømte, som var blevet overført til Risskov fra Anstalten ved Herstedvester, en anstalt som er karakteriseret ved at være maximum sikret, fordi de havde udviklet så store psykiske lidelser, at man fra Herstedvester skønnede, at de skulle fortsætte deres afsoning under mere behandlingsorienterede humane og åbne vilkår.

Der bor omkring 37.000 grønlandere i Grønland. Herudover er der 15-20.000 fra Danmark og andre nationer. I de grønlandske anstalter er den grønlandske befolkning imidlertid stort set ene om at repræsentere de dømte, og den gruppe der sendes til afsoning og behandling i Danmark, er grønlandere født og opvokset i Grønland.

1500 venter i dag på at få deres dom og 250 venter på at afsone. Det er absurd og det kan medføre en oplevelse af retsløshed, og en manglende vilje fra myndighederne til at få løst presserende problemer.

Der sidder p.t. mere end 40 grønlandere i Danmark med domme på ubestemt tid. Det er et uhyrligt stort tal, og meget få kender overhovedet til disse dømtes eksistens. Vi har i de foregående afsnit

”Man forsikrer sig ikke om sin egen sunde fornuft ved at spærre sin nabo inde.”

Fjordor Dostojevskij

omtalt dem, der sendes til den lukkede anstalt i Herstedvester, og hvis ophold betales af den danske stat. Risskovgruppen er en anden helt usynlig gruppe, der har fået enten en behandlingsdom eller mere almindeligt en anbringelsesdom. 18-19 patienter befinder sig på ubestemt tid på afsnit R3, som er navnet på den lukkede retspsykiatriske afdeling på Risskov.

LIDT FAKTA OM AFDELING R3

Tidligere blev grønlandske psykisk syge kriminelle sendt til amtshospitalet i Vordingborg, men fra efteråret 2003 overgik denne opgave til Århus Universitetshospital Risskov. Der blev indrettet et særligt afsnit til de grønlandske patienter. I de første år havde man indrettet afdelingen til 14 patienter, i de sidste par år er kapaciteten blevet udvidet, således at afdelingen kan modtage mellem 18 og 20. En stigning ingen havde forudset. Lige som det er kommet bag på de fleste, at patienterne i dag er meget yngre. Langt de fleste er indlagt på en retslig indikation, men der har også været patienter, der ikke har begået kriminalitet, men som man ikke har haft mulighed for at behandle i Grønland.

I dag er der 19 grønlændere. Et par stykker er tilbageholdt med henblik på at blive mentalundersøgt, men den største gruppe er anbringelsesdømte med en dom til behandling på et psykiatrisk hospital på ubestemt tid, eller de har fået en behandlingsdom på ubestemt tid. De anbringelsesdømte har typisk begået alvorlig farlig personkriminalitet og er ofte indlagt i flere år. De kan ikke udskrives fra afsnit-

tet før kredsretten i Grønland har ændret dommen til en behandlingsdom. Og det sker kun efter at afdelingens overlæge og overlægen på A1 på Dronning Ingrid's Hospital i Nuuk har anbefalet ændringen af dommen. Hver måned afholdes en televideokonference mellem lægerne, afdelingssygeplejerskerne og socialrådgiverne fra de to afdelinger. Når det skønnes nødvendigt deltager repræsentanter fra den grønlandske kriminalforsorg og institutionen Aaqa, der i en udslysningsfase kan modtage patienter til resocialisering. Senest efter tre år fra første domsafsigelse skal sagen tages op til fornyet overvejelse og herefter hvert andet år.

På R3 er en del af behandlingen at gøre patienterne klare til at komme tilbage til Grønland, hvorfor man forsøger at leve en så normal tilværelse som muligt under opholdet. Udover en overlæge, en afdelingssygeplejerske, socialrådgiver, tolk, ergoterapeut og psykolog, er der en plejegruppe på 40 personer med relevante uddannelser. Ud af personalegruppen er ansat 15 grønlændere, da nogle patienter udelukkende forstår og taler grønlandsk. Selv om mange er dansktalende, lægges der vægt på at have en stor grønlandsktalende medarbejdergruppe. Der er tilbud om motion, svømning, motorcross, undervisning med egen lærer og en gang årligt laves en 4-dages sommerkoloni for dem, som rigsadvokaten og politiet giver tilladelse. Inden man beslutter, at den dømte evt. skal have ændret sin dom, kan han få en ledsaget rejse til sin hjemby, således at kredsretten kan vurdere om en anbringelsesdom kan ændres til en behandlingsdom. Der er typisk tre personer med som ledsagere på denne rejse.

I modsætning til de grønlændere der

idømmes dom til Anstalten ved Herstedvester, har de grønlandske dømte på R3 betydeligt flere tilbud og kan også med tilladelse gå uden for området, med eller uden ledsager.

AT KOMME TILBAGE TIL GRØNLAND EFTER MANGE ÅRS AFSONING/ BEHANDLING I DANMARK

Det største problem er, at Grønland ikke har tilstrækkelige tilbud til at modtage sine kriminelle medborgere. Der findes visse kommunale bo-enheder, hvor flere grupper af syge, tidligere kriminelle og handicappede skal være. Endelig er der den centrale selvstyrejede resocialiserings/behandlingsinstitution Aaqa i Nuuk, men det er kun en brøkdel af dem, der har brug for stedet, der kan få plads.

De dømte, der skal tilbage til deres lokalsamfund, har ofte en stor angst for, hvordan de vil blive modtaget. Med god grund. Der er ingen information til borgerne, om hvad der sker med dem, der sendes til afsoning og behandling i Danmark. Det er forbundet med skam og skyld at have et familiemedlem, der sendes til en af de danske institutioner for kriminelle og sindslidende. Der er mange forestillinger i omløb. Sidder de i kældre, fastbundet og medicineret? Er det de samme monstre, der kommer tilbage? Sådan tænker mange.

Man har som forsøg afholdt forligsmøder i

hjemkommunen, og det har altid været med stor succes. Det burde være en forudsætning for, at en hjemvendt kan blive indsluset i sin by, men ikke meget tyder på, at der afsættes penge til at gennemføre disse meget vigtige møder.

ØKONOMI OG PRIORITERINGER

Det er Naalakkersuisut, Grønlands Landsstyre^{*)}, der afholder udgifterne til behandling af de psykisk syge, der sendes til behandling i Danmark. Udover den store gruppe af personer med domme til behandling på Risskov, er der også børn, der sendes til behandling på psykiatrisk afdeling på Bispebjerg Hospital. Årsagen til at disse nedsendelser foregår, er manglende penge til at indrette et langt bedre tilbud til de psykiatriske patienter i Grønland. Der findes ikke en lukket psykiatrisk afdeling, selv om det har været et stort ønske fra Grønlands politikere, men det har ikke været prioriteret højt. Årsagen er udover økonomi også, at der ikke er tilstrækkeligt uddannet personale – det er svært at få danske psykiatere og psykologer til at søge stillingerne. Desværre gælder det også de grønlandere, der har tilsvarende uddannelser.

Ifølge den grønlandske finanslov for 2010 er der afsat 33,491 millioner til psykiatrisk behandling i udlandet (Danmark), som dækker både behandlingen på Risskov og børnepsykiatrien på Bispebjerg.

*) Grønlands Landsstyre er den grønlandske regering og politisk ansvarlige for Grønlands Hjemmestyres (siden juni 2009 Selvstyres) daglige drift.

Herudover bruges der lidt over 123 millioner på handicapforsorg i Danmark i 2010.

Det er en meget stor udgift, og mange spørger med rette, om disse forhold ikke kan løses på en bedre måde? Det er og bliver en dårlig løsning at sende grønlændere til behandling og afsoning i Danmark. Og når det gælder børn og unge bliver det endnu mere kritisabelt. Danske psykiatere og psykologer har ikke den nødvendige viden om det grønlandske samfund og den kultur, der i flere generationer har påvirket opfattelsen af psykisk syge og lovovertrædere. Personligt har jeg besøgt såvel tidligere dømte og psykiatriske patienter, der har været indlagt i Danmark og som efter mange år blev hjemsendt til Grønland. De var ensomme. Meget ensomme. Og flove over at gøre familien skam. Nogle kommuner har været bedre end andre til at integrere de hjemvendte, men der er alt for få tilbud.

Ansvar for børn og unge, handicappede og dømte med behandlings- eller anbringelsesdom ligger hos Grønlands Selvstyre. I modsætning til hele retssystemet og Herstedvesterfangerne, hvor ansvaret er placeret i Justitsministeriet i København. Man kunne frygte, at en kredsdommer i Grønland ind i mellem overvejer at idømme en lovovertræder dom til Herstedvester – fordi Selvstyret dermed sparer penge på udgifter til Risskov. Jeg tror ikke, at kredsdommerne tænker på den måde, men det ville ikke være helt uforståeligt. Især fordi det kan være svært at skelne

mellem dem, der får dom til Herstedvester eller en anbringelsesdom til Risskov.

Efter min vurdering er det vigtigt, at regeringen vurderer rimeligheden i at Grønlands Selvstyre skal betale så stor en udgift for en gruppe, der er relativt langt større i Grønland. Ser man på indbyggertallet, er det som tidligere nævnt et uhørt stort antal grønlændere, der sigtes og dømmes til tidsbestemte straffe/behandling. Det kunne være en opgave for både Grønland og Danmark at undersøge dette nærmere og drøfte årsagerne til det skæve forhold mellem de udsatte grupper i Grønland og Danmark.

Grønland er indtil videre en del af Danmark, og derfor har det danske Folketing et stort ansvar for, at den grønlandske befolkning ikke stilles ringere, retsmæssigt og socialt, end borgere i Danmark.

Mange grønlændere, der er under behandling eller er idømt domme til danske institutioner, har i årevis ventet på et udspil fra politikerne. Indtil videre er dette udspil synonymt med en lukket anstalt i Nuuk beregnet til åbning i 2015 – et mini-Herstedvester med ringmur – et nyt og kunstigt fjeld blandt naturens egne fjelde. Det er alt. Og det er alt for lidt i den store sammenhæng.

PS: Udover dem, der befinder sig i Herstedvester og Risskov, er der fire dømte grønlændere med et udviklingshandicap, der ligeledes på ubestemt tid er anbragt i Danmark i et døgntilbud for voksne.